

Ernst Johann Friedrich Mantzel

**Programma, Qvo Rector Academiae Rostochiensis, Ern. Joh. Frid. Mantzel, J. U.
& Phil. Doct. ... Ad Anniversaria Genethlia In sanctissimam memoriam
Admirabilis commercii, Vim rationis transcendentis Ingeniaque excedentis
Mysterii Nobis Nati Infantis Nobis Donati Immanuelis Filii Dei-Hominis Salvatoris
Nostri Jesu Christi Rite celebranda iterque Bethlehemum : Ad invisendum
Principem pacis ... invitat**

Rostochii: Typis Io. Iac. Adleri, [1729?]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn876765754>

Druck Freier Zugang

J. 512.

1729. Weihn.

~~M. 1256. 20s.~~

M. 1729

PROGRAMMA,
QVO
RECTOR ACADEMIÆ ROSTOCHIENSIS,
ERN. JOH. FRID. MANTZEL,
J. U. & Phil. Doct. ac Moral. Prof. Publ. Ord.
AD.

ANNIVERSARIA
GENETHLIA

In sanctissimam memoriam

Admirabilis commercii,
Vim rationis transcendentis
Ingeniaque excedentis

MYSTERII

NOBIS NATI INFANTIS

NOBIS DONATI IMMANUELIS FILII
DEI-HOMINIS SALVATORIS NOSTRI

JESU CHRISTI

Rite celebranda iterque Bethlehemum,
Ad invisendum Principem pacis
In præsepi reclinatum & dominum gloriæ fasciis convolutum,
sacratissimis meditationibus decenter dirigendum,

CUNCTOS OMNIUM ORDINUM
CIVES ACADEMICOS,

Distante officii ratione quam humanissime invitat.

ROSTOCHII,
Typis IO. IAC. ADLERI, SEREN. PRINC. & ACAD. Typogr.

M. 1256 205

GLORIA IN EXCELSIS DEO!

Olem fursum nimium
intente intuentes aciem vi-
dendi hebetari sentimus. De
præruptis montium jugis in sub-
jectas eorum radices profundas-
que specus oculos demittentes
vertigine circumagimur. Et sic valvas palpebra-
rum luminibus obdere præstat, quam ut quis præ-
ceps ruat, unde superas evadere ad auras non datur.
Sed multo majora canamus, & hodie, dum de The-
ologico & mysterioso themate scribere, officium Re-
ctorale jubet, sublimiori stilo efferenda erunt omnia.
Musa igitur mihi voces memora, quibus olim tracta-
ti studii sanctioris cum singulari affectu memor, ho-
die me expedire queam; Non enim componenda est
oratio vel dissertatio academica, quales etiam humi-
lis crena commendat, sed indicendus est *dies natalis*
glo-

gloriosissimi Salvatoris Jesu Christi: Quicquid igitur superest ex olim valde mihi grato latinitatis sublimioris flore, quicquid ex theologici studii lipsanis conqueri potest, illud hac vice prodeat, & fiat periculum.

Sublimia valde atque abstrusissima sunt, quæ stilo biblico MYSTERIA vocantur, quæque mirari, non rimari decet. Perbelle antor Libri sapientiæ *cap. IX. v. 16, 17.* juxta versionem, ut puto admittendam: *Conjectura inquit vix assequimur, quæ in terra sunt & quæ inter manus versantur difficulter comprehendimus; Ergo quis peruestigabit coelestia, aut quis consilia tua, o DEUS! pernosceret, nisi tu dederis sapientiam & demiseris spiritum sanctum de sublimi.* Audiamus Hieropsalten *Pf. CXXXIX. v. 14.* *Admirabilem in me formando scientiam exhibuisti & sublimiorem, quam ut eam possem attingere.* Intenti ora teneamus ad vocem Apostoli exclamantis: *O Profunditatem divitiarum & sapientiæ & cognitionis DEI! Quam imperscrutabilia sunt judicia ejus & inperuestigabiles ejus viæ!* Attendamus philomelæ Johanni sc. Charlier a patria Gersoni dicto, quem alias Doctorem Christianissimum vocant, Cancellario Academiae Parisiensis ante quatuor fere secula, admodum apposite & dulce canenti, adeo ut Rhythmi antiqua simplicique pietate fragrantibus aures etiam delicatas minime obtundant:

Digne loqui de Personis

Vim transcendit rationis,

Excedit ingenia.

Quid sit gigni, (Filii DEI) quid Processus (Sp. S.)

Me nescire sum professus

A 2

Inte-

Interim temeraria curiositas malesuadæ & coecuti-
entis rationis, utut Argi centum oculis instructa si-
bi videatur, ardelionis instar, credendis & rebus fi-
dei ubique petulanter se ingerit, alte quæ in sacro
Codice ad palatum non sunt, allatrat, ac dente The-
onino mordet & arrodit. Hinc scite & ornate Lu-
therus Poëtarum sui seculi princeps & Heros: *Ber-
nunfft wieder den Glauben sieht, aufs künfftge will
sie trauen nicht, Sed identidem, quod canum nimi-
um festinantium est, coecos parit catulos. Hæc nisi
paret, imperat, hanc frænis, hanc tu compesce ca-
tenis. Capistris opus est & pessuli obdantur, ut fe-
rox audacia hujus rebellis rationis se in suis cancel-
lis continere jubeatur. Id sanctissimus Spiritus Do-
mini ipse Dominus sanctissime effert II. Corinth. X.
v. 4. 5. *Arma militiæ nostra non carnalia sunt, sed divi-
nitus potentia, ad demolitionem munitionum, quibus armis
consilia demolimur & omnem celsitudinem, quæ extollitur
adversus cognitionem DEI & captivam ducimus omnem co-
gitationem ad obediendum Christo.**

Nimis temerè Thomas fidem decoxit (infelicissimus
nî in vitam reductus) non crediturus, nisi digitos
& manum Christi sacratissimis vulneribus infere-
ret. Placeat nobis effatum Augustini: *Quod vides
non est fides, nixum verbis Apostolicis Hebr. XI. 1.
Est autem fides earum rerum, quæ sperantur, fiducia, &
redargutio de illis, quæ non videntur.* En vero non-
nulla specimina effrenatæ, lascivientis & laxatis ha-
benis, pronoque impetu, nisi coerceatur, ruentis
Rationis rationis expertis, cunctarum hæresium ma-
tris

tris vel minimum obstetricis. Hæc mala bestia, quam Lutherus noster satanæ meretricem vocat, sibi soli sapiens, sacro-sanctam scripturam ejusque *θεοπνευσία* elevat, eidem auctoritatem derogans. Miracula Biblica captum suum superantia, extenuat. Fidem catholicam, quâ S. S. Trinitatem in unitate, & unitatem in Trinitate veneramur, destruere conatur, sua decempeda hoc tremendum mysterium, infelix Geometra, dementer dimetiens, & circino Archimedæo partiens, ac immensum Oceanum exiguo scrobiculo comprehendere tentans. Providentiam divinam in fatuum fatum permutat. Sacramenta suo aptat modulo, ut infanti cothurnos. Panolethria cosmica ipsi est chimæra. Dies pantocriticus commentum. Resurrectio mortuorum fabula. Cruciatu infernales fictitiæ Maronis inferorum poenæ putantur; Gaudia vero coelestia campi Elysi. Et sic proh dolor! mundus, speciosis, ut fert cacoëthes seculi, Rationis glossis fallitur, cum interim verbo DEI niti, tutissimum sit. Maxime autem (quod, palmarium propositum urfurus, data opera, posthabito ordine capitum in nostra Theologia credendorum, unice tangam) huic polypragmoni sudes est in oculis sine contradictione magnum pietatis mysterium ut Apostolus vocat *1. Tim. III. 16.* DEI in carne manifestatio. Cum enim Patriarcha Jacobus in scalis à superficie terræ ad coelum pertingentibus. *Gen. XXIIII.* in somnio benedicto DEI Filium ut ipse Christus, *Joh. I. 51.* se easdem esse, verax vere prædicat, coram viderit,

A 3

qua-

quarum, (ut magni Nostrates Theologi, Chytræus, Qvistorpius primus, Vareniusque, stellæ quondam primæ magnitudinis hujus Academiæ absque vana allegoria explicant) duæ extremitates terræ insistentes & coelum attingentes, duas, divinam & humanam naturas Christi denotarunt. Unica scala personæ unitatem, & climacterum compages unionem hypostaticam adumbravit. En! vesana & furiosa Ratio jam multis retrò seculis exitiosum classicum suis hæreticorum & furum manipulis ac nequam cohortibus ad evertendum hæcce scalas cecinit: Ferte citi flammæ, date tela, scandite muros, Vah! quot incurfibus easdem diabolicæ turmæ, & infernales portæ petiverunt, Attamen, DEO gloria! irritò conatu. Filium DEI de solio suo (quæ Megalândri nobis præcinentis vox est,) ad deturpandum fidem Christianam deturbare moliti, hæctenus supini ruerunt. In ventus abierunt uranomachorum horum inventa, montem Ossam Pelio imponentium, catapultas atque ballistas cum arietibus admoventium, vineasque ad coeli portam incassum dirigentium. Samson quidem ingenti nisu brachiis & subditis humeris antes palatii Philistæorum subruere potis erat, sed hæc scalarum juga inconcussa immotaque perdurant. Quid non antesignana & hoc mysterium fastidiente Ratione tentarunt (quantum mihi olim ex Theologia innotuit) Arius & Photinus? Quid non hodieque tentant eorum, ni fallor, pulhi, Sociniani, aliique ejusdem furfuris, ut summam extremitatem labefactent. Maledicto studio Manichæi,
Wei-

Weigeliani & alia bruta pecora, inter quæ etiam Nestorius fuit, illud diabolicæ nequitiaë instrumentum, totiusque Ecclesiæ incendium, defudarunt in destruendam unitatem personæ & nostram salutem. Quem fugit, quales cuniculos agant pravè solertes Rationalistæ, quorum symbolum est: *Ratio dixit*: Quid, ut cætera reticeam, & ad scopum præfixum me accommodem, Adventum Salvatoris, verbi, quod caro factum est, adeò contemptui habet, ut ipse Lapis angularis, quasi inutilis, abjiciatur? *Ratio*. Ut Christus in medio suorum consistens à suis pro suo non habeatur, *Job. I. v. 11.* & ad sua veniens, ab iisdem non recipiatur? *Ratio*. Rationis vitio tribuendum, quod virginis puerperæ paupertate: Quod Principis gloriæ in stabulo nati egestate: Quod filii DEI carnem nostram absque tamen peccato assumentis, servili specie, multi offensi sint.

Valeat itaque, si valere superest, vitanda hæc improba Siren. Valeat exulcerata & gangræna infecta ratio; Nobis sola placet incorrupta & simplicissima fides, firmo prophetico & Apostolico, imo ipsius Salvatoris verbo suffulta, quo veritati inhæreamus, sinceritati orthodoxæ studeamus a quovis dissentientium glaucomate nobis caventes, ac abjecto inverso tubo & microscopio & macroscopio rationis, lumen mentis fallente, oculis delibutis collyrio ex Christi medici myrothecio coempto *Apoc. III. v. 18.* quantum nobis viatoribus Theologis datum est, apertissime cernamus, quid sit altitudo, profunditas, latitudo & longitudo mysteriorum *Eph. III. v. 18.* Ut etiam profunditatem

tatem Divinitatis sana mente explorare queamus, omnes fidei articulos illibatos fervemus; Inprimis vero in præfenti feſto natalitio religioſe ponderemus piorum majorum ſic dictam antiphonam, vel ut antiquitas cana vocat, troparium: *O admirabile commercium! Creator generis humani animatum corpus ſumens de virgine naſci dignatus eſt, & procedens homo ſine ſemine largitus nobis eſt ſuam Deitatem. Cui aſſentiri jubemur verbis Apoſtolicis, Prophetiſis ſuperſtructis: DEum tempore impleto miſiſſe filium ſuum à muliere natum Gal. IV. v. 4. Ut & Chriſtum ortum eſſe ex patribus, qua carnem, qui eſt DEus benedictus in ſecula Rom. IX. v. 5. Ad quorum normam pie canitur: Dies eſt lætitiæ, in ortu regali: Nam proceſſit hodie de ventre virginali Puer admirabilis, totus delectabilis in humanitate; qui inæſtimabilis eſt & ineffabilis, in divinitate.*

De hoc, humano pro ſolamine nato, DEI filio, mulieris ſemine, reſonant hodie & deinceps templa & acroateria; Congaudet totus orbis Chriſtianus, cum redemptio catholica & oecumenica nobis miſeris ſolis (Diaboli enim in æternum ejus non fiunt participes) per Redemptoris noſtri nativitatem contigerit. Adeamus igitur abjectis vel exutis Rationis calceis rubum ardentem nec tamen flammis obnoxium *Exod. III.* Eſt ſane res omnem captum humanum & omnem ingenii aciem ſuperans, adeo ut & ipſi angeli de medianis coeleſtibus quaſi proni & inclinati juxta Apoſtoli effatum: Deſiderent introſpicere *1. Petr. I. v. 12.* Adeamus hilasterium *Hebr. IV. v. 16.* Eia! agite! juvat ire! colligite vaſa DEI milites! paremus nos itineri

neri! Eamus pede fausto, ne dicam cum gentilibus, bonis avibus: signum non receptui datur, sed itineri canitur. *O clara mens accingere, ut sanctum hoc carpas iter.*

Sed quorsum tendimus? Audite celestia Pastorum ab angelo S. S. Trinitatis Legato informatorum; **EAMUS BETHLEHEMUM, & HANC HISTORIAM à DEO NOBIS REVELATAM VIDEAMUS,** *Luc. II. 15.* Eant alii superstitione fascinati, inani pompa Lauretana gaudentes, visum B. Virginem Mariam in ædícula sua Nazaretho ab angelis, ut credunt, in Italiam transportata. Currant Compostellam Hispaniæ, ad imaginarium Jacobi Apostoli sepulchrum. Frequentent magna comitante caterva Romana Jubilæi solemnia. Confluat Meccam ad nefandi scurræ Muhamedis mausolæum coeca gens Turcarum. Nos Bethlehemum pedem promoveamus. Non ad expeditionem cruciatam in Palæstinam spe eandem recuperandi, nomine Passagii insignitam, & ut plurimum ceu eventus docuit infelicem (de quo magnus Boeclerus pec. disp. multus est) milites conducti sumus. Non metuamus hyemalem quandam protectionem, & gelu concretos nivososque viarum anfractus. Non timenda est fastidiosa navigatio. Superfedere possumus omnibus molestiis peregre proficiscentibus devorandis, & aliàs exantlandis laboribus longinquæ viæ. Ac uti domesticis parietibus inclusi, in globo vel mappis geographicis peregrinamur, sic domi manentes vel templa frequentantes, quieti, absque tamen Quietismo & fanatico

B

tico

tico Enthufiasmo, Bethlehemum pergimus, & oculis
 fidei coram ampliffimis gaudiis cernimus, quæ fecia-
 lis Domini, coelefti choro ftipatus, lætitiz ad nos o-
 mnes redundantis prænunciis *Luc. II, v. 10.* indicavit.
 Non quidem inibi fpectanda fe nobis præbent regia
 palatia periftyliis ex alabastro superbientia: Non con-
 vexa laquearia, auratis ftellis micantia: Non pav-
 imentum pario marmore ftratum abacique dapsiles;
 Non oſtro aut cocco rutilantia ſtragula; pulvinaria
 & cervicalia murice tineta; aulæ & periftromata
 purpurea; frequens famulorum & fyrmatophorarum
 pedifequarumque ad quosvis nutus parata & as-
 furgens turba; Non cernitur fedulum obſtetricum
 Minerium, fruſtrâ quæritur puerpera multo ada-
 mante fulgens, vel ſponda indico nitens ebena, vel
 infans holosericis fasciis involutus; Defunt linteola
 byffina, vermiculatis emblematum reticulis pretioſe
 ornata; Cunæ eburneæ obryzo diſtinctæ, aut quæ-
 cunque aliâs ad luxum aut magnificentiam oſtendi
 ſolent. Offendimus in ſtabulo Bethlemitico, cui for-
 ſan lectus per tecta Bootes atque Helice, meram &
 miram pauperiem, ſemper ante & poſt partum Vir-
 ginem, ſanctiſſimam Mariam puerperam, cum ſpon-
 ſo Joſepho diverſorio excluſam; Infantulum JESUM
 nobis natum, eundemque pannofum, in præſepi re-
 cubantem: Fortaſſis (quod Petro Drefdenſi, auctori
 cantilenæ natalitiæ, Puer natus in Bethlehem, pro-
 bandum relinquimus) adſtante bove & aſino intra
 ſtramineos & foeni tapetes

Nec tamen offendamur hacce inopia. Recola-
 mus

mus potius, quantæ divitiæ illa nobis partæ sint. Intueamur Salvatorem nostrum, tunc infantem mellitissimum. Gaudeamus hunc nostrum Immanuelem & Goëlem sua nativitate & integro merito rem nostram perditam restituisse & æternam vitam parasse. Præstemus ipsi homagium, aurum fidei, thus precum & myrrham patientiæ offerentes. Jam nos felicissimos prædicemus, quod DEI Filium pro nostro patruale agnoscere queamus *Jes. V. v. 1.* quod is, nostra carne absque tamen peccati labe assumpta, consanguineus noster sit *Hebr. II. 14.* quem non pudet nos suos fratres vocare. *Hebr. II. v. 11.* Quod ad Regem hunc arctissima cognatione pertineamus *2. Sam. XIX. 42.* qui sumus membra corporis ipsius de ejus carne & ossibus *Eph. V. 30.* cujus contra naturæ facti sumus consortes *2. Petr. I. 4.* quorum verborum explicationem, quia altioris indaginis est, alii dabunt, ego non sum Exegeta. Nativitate ejus solemur, operam dantes, ut per eandem æternæ hereditatis & nunquam finiendi coelestis gaudii participes fiamus, quo cum Angelis & Archangelis sine intermissione canere nobis detur: **GLORIA IN EXCELSIS DEO!** Beatorumque choro immisti Trishagion Seraphicum concinamus. Horum omnium lætissima præludia sint nostri conventus & concentus in ecclesia & congressibus sacro-publicis, ubi uno ore laudatur DEUS & Pater Domini nostri JESU Christi. Ornemus igitur, **CIVES OMNIUM ORDINUM HONORATISSIMI!** Omnes & singuli in Basilicis hujus urbis præfens Festum summe lætificum, ut genethliacum DEI

in carne manifestati, id rite & recte celebrantes. Resonent etiam domus & musea hymnis & psalmodiis, non resonent plateæ & fora nocturnis vociferationibus, & habeo hoc loco, quæ pro auctoritate Rectorali & ex Decreto Reverendi Concilii huc interferam: *Observatum fuit, magno sub honorum radio, ornatissimos nostros Studiosos urbem per aliquot proximas noctes vehementi & ut auditum fuit, bar bar o clamorum strepitu replevisse. Hinc renovatum vult RECTOR & CONCILIUM illud Edictum, quod brevi abhinc retro fuit publicatum, vigore cuius, omnes, insultibus nocturnis adversus vigiles occupati & legitime talis petulantia convicti, poena, quæ in Academia maxima est, erunt afficiendi: CAVE TIBI, QVIS QVIS BONUS ES! Sed redeo in viam: Eamus Bethlehemem, eamus cælum versus, ut tandem in gloria Jesum Christum videamus. Sit pedibus nostris lucerna lucidi divinique verbi veritas; Nemo enim sine hoc lumine lumen assequitur. Sit Sp. Sanctus hodegus. Sint sinceri Ecclesiæ præcones præeuntes phosphori. Denique, *In hoc natali gaudio, Halleluja! Benedicamus Domino, Halleluja! Laudetur sancta Trinitas, Halleluja! DEO dicamus gratias. Halleluja!**

P. P. sub Sigillo Academico

Ipfa Feria I, Natalitia Salvatoris nostri,

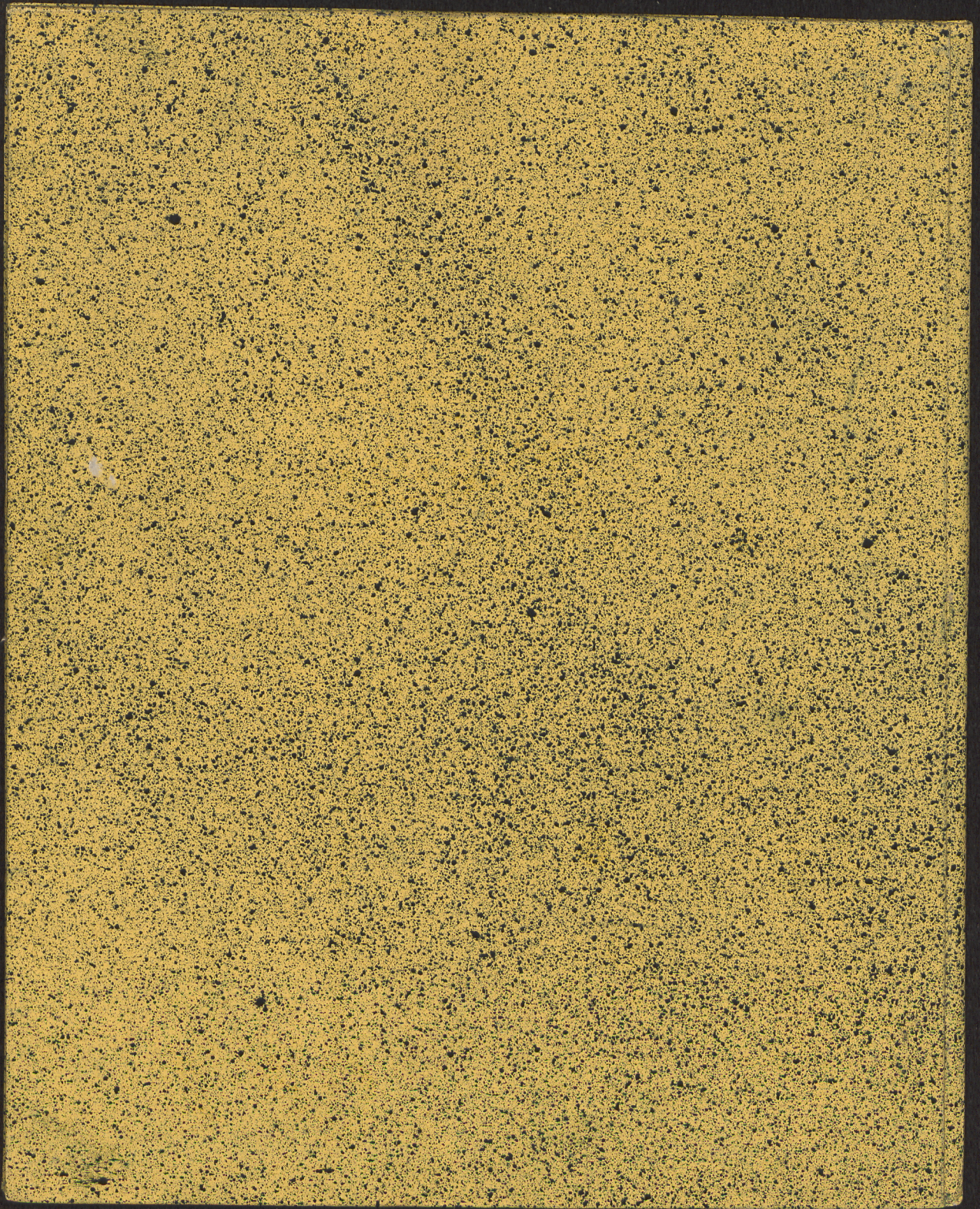
Anno per ipsum reparatæ salutis nostræ

MDCCXXIX.

mus potius, quantæ divitiæ illa nobis partæ sint. Intueamur Salvatorem nostrum, tunc infantem mellitissimum. Gaudeamus hunc nostrum Immanuelem & Goëlem sua nativitate & integro merito rem nostram perditam restituïsse & æternam vitam parasse. Præstemus ipsi homagium, aurum fidei, thus precum & myrrham patientiæ offerentes. Jam nos felicissimos prædicemus, quod DEI Filium pro nostro patruele agnoscere queamus *Jes. V. v. 1.* quod is, nostra carne absque tamen peccati labe assumpta, confanguineus noster sit *Hebr. II. 14.* quem non pudet nos suos fratres vocare. *Hebr. II. v. 11.* Quod ad Regem hunc arctissima cognatione pertineamus *2. Sam. XIX. 42.* qui sumus membra corporis ipsius de ejus carne & ossibus *Eph. V. 30.* cujus contra naturæ facti sumus consortes *2. Petr. I. 4.* quorum verborum explicationem, quia altioris indaginis est, alii dabunt, ego non sum Exegeta. Nativitate ejus solemur, operam dantes, ut per eandem æternæ hereditatis & nunquam finiendi coelestis gaudii participes fiamus, quo cum Angelis & Archangelis sine intermissione canere nobis detur: **GLORIA IN EXCELSIS DEO!** Beatorumque choro immitti Trishagion Seraphicum concinamus. Horum omnium lætissima præludia sint nostri conventus & concentus in ecclesia & congressibus sacro-publicis, ubi uno ore laudatur DEUS & Pater Domini nostri JESU CHRISTI. Ornemus igitur, **CIVES OMNIUM ORDINUM HONORATISSIMI!** Omnes & singuli in Basilicis hujus urbis præsens Festum summe lætificum, ut genethliacum DEI

B 2

in

